Het Energie Bureau

volantis



DEFINITIEF-NOTA VAN UITGANGSPUNTEN

Gemeente Drimmelen - december 2025

Inhoudsopgave

1 Inleiding 3

2 Proces verkenningsfase 4
2.1 Analyse beleid, wet- en regelgeving 4
2.1.1 Juridische kaders & randvoorwaarden 4
2.1.2 Beleidsinventarisatie 4
2.1.3 Evaluatie TVW 5
2.2 Inventarisatie en actualisatie van informatie 5
2.3 Stakeholderanalyse 5
2.3.1 Vragenlijst 5
2.3.2 Stakeholderinterviews 6
2.3.3 Kick-off stakeholders 6
2.3.4 Participatie en communicatie 6
2.4 Doorkijk: afwegingskader 7

3 Stand van zaken 8
3.1 Uitvoering van de TVW 8
3.2 Landelijke doelstelling 55% CO_2-reductie 9
3.3 Landelijke doelstelling gebouwen aardgasvrij maken 10
3.3.1 Elektrische verwarming woningen 10
3.3.2 Isolatie woningen 11

4 Uitgangspunten en selectiecriteria 13
4.1 Uitgangspunten voor het ontwikkelen van het Warmteprogramma 13
4.2 Uitgangspunten voor de invulling van het Warmteprogramma 13
4.2.1 Doelen en ambities 13
4.2.2 Uitgangspunten 13
4.2.3 Rollen Gemeente en stakeholders 15
4.3 De selectiecriteria 15

5 Vervolgstappen 21
5.1 Planning 21

Bijlagen 22

Bijlage i - Overzicht resultaten Warmteprogramma 23

Bijlage Ii - inzicht per doelgroep 24

Bijlage IIi - Beleidsanalyse 25

1 INLEIDING

Met deze Nota van Uitgangspunten (NvU) leggen we de basis voor het Warmteprogramma Drimmelen. De NvU is opgesteld op basis van de eerste verkenningen, waaronder de beleidsanalyse en gesprekken met stakeholders, en vormt daarmee het formele vertrekpunt voor de verdere uitwerking van het Warmteprogramma. De beschreven uitgangspunten en criteria worden in de uitwerking van het Warmteprogramma gebruikt voor het maken van keuzes.

De NvU bevat de uitgangspunten, criteria en werkwijze die richtinggevend zijn voor de vervolgstappen. Concreet beschrijft de NvU:

- de gevolgde **procesaanpak** voor de verkenningsfase;
- een korte **stand van zaken** ten opzichte van de Transitievisie Warmte;
- de **uitgangspunten** die we hanteren bij de verdere uitwerking van het Warmteprogramma en die richtinggevend zijn voor de uitvoering van de warmtetransitie;
- de **selectiecriteria** om te komen tot de meest waarschijnlijke alternatieven voor aardgas en om te bepalen welke buurten het meest kansrijk zijn om vóór 2035 te starten met de warmtetransitie;
- de **wijze van samenwerking en participatie** met partners en inwoners;
- en de **betrokken organisaties** en de globale **planning** van het traject.

De NvU vormt geen eindpunt, maar een levend kader: gedurende het proces wordt kennis verdiept, worden data en inzichten aangevuld, en wordt op basis van dialoog met stakeholders bijgestuurd.

Het beleidsmatige vertrekpunt voor dit programma is de Transitievisie Warmte (TVW) die de gemeente in 2022 heeft vastgesteld, het Programma Duurzaamheid Drimmelen 2025 en de plannen die in de RES gemaakt worden. De TVW bood de strategie die de gemeente hanteert om op termijn geen aardgas meer te gebruiken voor het verwarmen van gebouwen waarin richting gegeven aan welke verwarmingstechnieken kansrijk zijn en hoe dit wordt uitgevoerd.

In de bijlagen is de beleidsanalyse opgenomen.

2 PROCES VERKENNINGSFASE

Voor het bepalen van de uitgangspunten, starten we niet met een leeg vel: er zijn verschillende beleidsdocumenten, wet- en regelgeving en data beschikbaar die input leveren voor het formuleren van de uitgangspunten. Voordat we in het volgende hoofdstuk de uitgangspunten toelichten, beschrijven we eerst kort de manier waarop we tot de uitgangspunten zijn gekomen, hoe we omgaan met de input die we in de verkenningsfase bij de stakeholders en inwoners(groepen) opgehaald hebben en de rol die de uitgangspunten en criteria hebben in het vervolg (analysefase). Let wel, de NvU is niet in beton gegoten. Tijdens de uitwerking van het Warmteprogramma zijn er meerdere bijeenkomsten en momenten waar betrokkenen input kunnen leveren en bij kunnen sturen. Dit zorgt er mogelijk voor dat bepaalde elementen anders uitgewerkt worden dan vooralsnog is opgenomen in de NvU.

2.1 Analyse beleid, wet- en regelgeving

2.1.1 Juridische kaders & randvoorwaarden

Rondom het opstellen en uitvoeren van een warmteprogramma, zijn er verschillende wettelijke kaders die relevant zijn. Uit deze wet- en regelgeving volgen uitgangspunten voor het proces om te komen tot een warmteprogramma en inhoudelijke uitgangspunten. In onze analyse hebben we gekeken naar:

- Klimaatakkoord en Klimaatwet;
- Energiewet;
- Omgevingswet en Omgevingsbesluit;
- Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw) en Besluit gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Bgiw) (september 2025 nog in concept);
- Wet Collectieve Warmte (Wcw) (september 2025 nog in concept).

De uitgebreide analyse is opgenomen in bijlage I.

2.1.2 Beleidsinventarisatie

Naast de TVW zijn er op alle beleidsniveaus beleidsdocumenten vastgesteld die relevante informatie bevatten voor het Warmteprogramma. Deze beleidsdocumenten hebben we geanalyseerd op relevante doelstellingen en uitgangspunten. Op regionaal en lokaal niveau hebben we gekeken naar:

- Regionale Energie Strategie (RES), inclusief de Regionale Structuur Warmte (RSW);
- Regionaal Plan Energiesysteem – West-Brabant Energie in Balans;
- Ontwikkelingen rondom de Powerportregio;
- Programma Duurzaamheid 2025 en het daarop volgende Uitvoeringsplan Duurzaamheid 2025;
- Omgevingsvisie Drimmelen;
- Huidige transitievisie warmte.

In deze nota sluiten we zo goed mogelijk aan op bovenstaande beleidsdocumenten. Zo bevat met name het Programma Duurzaamheid Drimmelen 2025 al veel vastgesteld en actueel beleid

wat één-op-één doorwerkt voor het Warmteprogramma. Denk hierbij aan leidende principes[1] voor de ontwikkelingen van het energiesysteem, een voorkeursvolgorde voor energiedragers in de gebouwde omgeving en een overzicht van bronnen en (koppel)kansen.

De resultaten van de beleidsinventarisatie staan in bijlage I.

2.1.3 Evaluatie TVW

Als voorloper op het Warmteprogramma vormt de TVW een belangrijke informatiebron voor het Warmteprogramma. In deze visie zijn uitgangspunten en strategie vastgelegd die de warmtetransitie vormgeven. Om te toetsen of deze uitgangspunten en strategieën nog steeds actueel en van toepassing zijn, hebben we gesprekken gevoerd met de betrokken gemeenteambtenaren. Daarbij is ook in kaart gebracht welke stappen inmiddels zijn gezet en welke ervaringen daarbij zijn opgedaan. De analyse van de TVW maakt uiteindelijk onderdeel uit van het warmteprogramma.

2.2 Inventarisatie en actualisatie van informatie

Inmiddels hebben we de relevante informatie voor het Warmteprogramma grotendeels verzameld en geactualiseerd. Daarbij is gebruikgemaakt van (openbare) bronnen zoals de PBL-Startanalyse 2025, BAG, CBS, Warmteatalas, Klimaatmonitor en gegevens uit de Transitievisie Warmte (TVW). Deze data gebruiken we verderop in het proces voor fase 2 (analyse) en fase 3 (het gesprek aangaan). In Hoofdstuk 3 is een eerste doorkijk gegeven naar de stand van zaken voor een aantal doelen die van belang zijn in het warmteprogramma.

2.3 Stakeholderanalyse

Voor de totstandkoming van het Warmteprogramma is een brede inventarisatie gemaakt van de relevante stakeholders. Deze inventarisatie is gebaseerd op de partijen die eerder al betrokken zijn bij het traject voor de TVW en aangevuld met organisaties die destijds nog ontbraken of sindsdien een rol hebben gekregen in de warmtetransitie. De lijst omvat zowel interne stakeholders als externe stakeholders, variërend van woningcorporaties tot energiecoöperaties, uitvoerende partijen en maatschappelijke organisaties.

Om een goed beeld te krijgen van de verschillende stakeholders en hun standpunten zijn zij, voorafgaand aan het opstellen van deze Nota van Uitgangspunten (NvU), bevraagd via een **vragenlijst** (zie 2.3.1) en een verdiepende **interviewronde** (2.3.2). Daarnaast voeren we een verdiepende stakeholderanalyse uit waarin we per partij het belang, de invloed en de rol binnen het Warmteprogramma bepalen.

2.3.1 Vragenlijst

Om een eerste beeld te krijgen van de visies, ambities en verwachtingen van de stakeholders is een vragenlijst uitgezet. Hierin is onder meer gevraagd naar hun bekendheid met landelijke en regionale doelstellingen, hun visie op de warmtetransitie in Drimmelen en de regio, en eventuele

---

- [1] De verantwoordelijkheid voor de balans wordt zo laag mogelijk in het energiesysteem gelegd. Het startpunt daarbij is energiebesparing. Hierbij zijn gemeenten solidair met elkaar, om te voorkomen dat te veel lasten in een beperkt aantal gemeenten samen komen.
- De ontwikkeling van de regio wordt versterkt.
- Duurzame regionale bronnen worden optimaal benut.
- De bestaande en geplande energie-infrastructuur wordt optimaal benut.

plannen of ambities binnen de eigen organisatie. Ook is geïnventariseerd hoe men de rol van zichzelf en de gemeente te zien, op welke manier zij zelf betrokken willen worden en welke aandachtspunten zij belangrijk vinden voor het uiteindelijke warmteprogramma.

2.3.2 Stakeholderinterviews

Mede op basis van de vragenlijst zijn met de meeste stakeholders verdiepende interviews gehouden. In deze gesprekken is verder ingegaan op de algemene thema's uit de vragenlijst, zoals de rolverdeling in het proces en op de specifieke input en aandachtspunten van de betreffende stakeholder. Daarnaast is gekeken naar relevante toekomstplannen en concrete kansen voor samenwerking.

2.3.3 Kick-off stakeholders

Ter afsluiting van de eerste fase van het proces, is er samen met de stakeholders en betrokkenen van de gemeente een eerste stakeholdersbijeenkomst geweest: de kick-off. De doelen van de kick-off waren als volgt:

- Gezamenlijk de kaders en uitgangspunten van het Warmteprogramma bespreken;
- Stakeholders meenemen in de scope, planning en rolverdeling;
- Eerste vragen, zorgen en aandachtspunten ophalen;
- Iedereen dezelfde basis en richting meegeven.

2.3.4 Participatie en communicatie

Naast de betrokkenheid van stakeholders is ook aandacht besteed aan de rol van inwoners en de wijze waarop communicatie en participatie binnen het Warmteprogramma worden vormgegeven. De warmtetransitie raakt inwoners immers direct (in hun woning, leefomgeving en financiële toekomst). Een zorgvuldig participatie- en communicatieproces is daarom essentieel. Daarnaast is participatie wettelijk verankerd in verschillende kaders, waaronder de Omgevingswet.

Participatienotitie
Om dit proces richting te geven, wordt een compacte en praktisch toepasbare participatienotitie opgesteld. Deze notitie beschrijft:

- de relevante doelgroepen (inwoners, stakeholders en organisaties);
- de bijbehorende participatieniveaus (informeren, raadplegen);
- de werkvormen en communicatiemiddelen;
- de planning en timing binnen het proces;
- en de afstemming met bestaande lokale initiatieven en gemeentelijk beleid.

De participatienotitie vormt de basis voor de participatieparagraaf die in het Warmteprogramma wordt opgenomen. De participatie voor de uitvoeringsplannen op wijkniveau wordt los van de participatie voor de warmteprogramma's beschouwd. Dat wil zeggen: inhoudelijk is de participatie voor beide sporen wezenlijk verschillend van elkaar. Dit mede in overleg met de participatieadviseur van de gemeente Drimmelen.

Werksessie participatie en communicatie
Om te bepalen welke vormen van participatie en communicatie passend zijn bij het opstellen en vaststellen van het Warmteprogramma, is een werksessie Participatie & Communicatie georganiseerd met de projectleiders en communicatie-/participatiemedewerkers van de gemeenten Drimmelen, Geertruidenberg en Moerdijk. Deze werksessie wordt gebruikt als input voor zowel deze Nota van Uitgangspunten als voor de conceptversie van de participatienotitie.

Tijdens deze sessie zijn onder meer de volgende onderwerpen besproken:

- lessen uit bestaand beleid en eerdere ervaringen met participatie en communicatie in de warmtetransitie;
- de bouwstenen voor inwoners- en stakeholderparticipatie (wat is er al, wat vraagt aanvulling, welke participatieniveaus passen daarbij?);
- de gewenste vorm van het Warmteprogramma;
- en de afspraken over vervolgstappen.

Keuzes en vervolgstappen

Tijdens de werksessie is besloten geen inwonersenquête uit te voeren en geen aanvullende validatiesessies met inwoners te organiseren tijdens het opstellen van het Warmteprogramma. Het opstellen van het Warmteprogramma wordt beschouwd als een ambtelijk-procesmatige stap. Voor inwoners ligt de relevantie meer in de uitvoeringsfase. Het validatiemoment wordt beschouwd als een inzagetermijn, vergelijkbaar met een vergunningprocedure op basis van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht.

In plaats van een inwonersenquête en een validatiesessie met inwoners wordt ingezet op:

- het verzamelen van landelijke informatie over de behoeften en het kennisniveau van verschillende doelgroepen;
- het organiseren van een tweede werksessie met dezelfde samenstelling, gericht op de vaststellings- en uitvoeringsfase.

Op basis van de verzamelde informatie en de tweede werksessie wordt bepaald hoe participatie en communicatie in de uitvoeringsfase van het Warmteprogramma verder worden vormgegeven.

2.4 Doorkijk: afwegingskader

In de gebiedsanalyse brengen we de technische, sociale en ruimtelijke kenmerken van alle buurten in beeld en leggen we deze vast in digitale GIS-kaarten en Excel-formats. Daarbij gaat het onder meer om sociaaldemografische kenmerken, gebouwkenmerken, technische en energetische gegevens, ruimtelijke factoren en kosten-baten. Ook brengen we bestaande en geplande infrastructuur in kaart. We streven ernaar de data op een zo gedetailleerd niveau vast te leggen dat de gebiedsindeling uit de TVW waar nodig kan worden geactualiseerd en verfijnd tot op PC6- of zelfs gebouwniveau.

Deze verzamelde gegevens vormen samen met beleidsdoelen en input van de stakeholders de basis voor het afwegingskader (waarmee we mogelijke warmtealternatieven beoordelen (het WAT) en de multicriteria-analyse waarmee we de volgorde en kansrijkheid van gebieden en/of doelgroepen bepalen (het WAAROM/WAAR).

3 STAND VAN ZAKEN

Sinds de vaststelling van de Transitievisie Warmte (TVW) in 2021 heeft de gemeente Drimmelen belangrijke stappen gezet in de uitvoering van de warmtetransitie. Conform de TVW lag de nadruk in eerste instantie op het stimuleren van energiebesparing, het ondersteunen van bewoners en het opdoen van ervaring met gebiedsgerichte aanpakken. Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de belangrijkste acties en ontwikkelingen sindsdien.

3.1 Uitvoering van de TVW

Gemeentebrede inzet op energiebesparing en ontzorging
De gemeente heeft het Energiebespaarteam (EBT) opgericht om inwoners te ondersteunen met het nemen van energiebesparende maatregelen. Het team biedt maatwerkbezoeken aan huis, waarbij kleine maatregelen direct worden uitgevoerd. De inzet is gefinancierd via NIP- en CDOKE-gelden, waardoor bewoners die binnen de doelgroep vallen, kosteloos gebruik kunnen maken van materialen en ondersteuning.

Daarnaast helpt de gemeente bij het aanvragen van subsidies en financiële regelingen, en is een gemeentelijke isolatiesubsidie beschikbaar voor particuliere woningeigenaren. Ondanks ambities om het isolatieprogramma breder uit te rollen, wordt dit momenteel vertraagd door nieuwe natuurwetgeving en vergunningsprocedures (SMP), waarvan de afronding in 2027 wordt verwacht.

Gebiedsgerichte aanpak en pilots
Na de TVW is ervaring opgedaan met diverse gebiedsgerichte benaderingen:

- In Hooge Zwaluwe is gestart met het opstellen van een Wijkuitvoeringsplan (WUP). Er is onderzoek gedaan naar een warmtenet en dat blijkt niet kansrijk. Vooralsnog focus op individuele aardgasloze technieken.
- In Terheijden zijn het Traais Energie Collectief (TEC), de Traais Energie Maatschappij (TREM) en de gemeente gestart met een wijkuitvoeringsplan. Het doel is om het ‘Traaise’ warmtenetwerk uit te breiden, dat nu al 2,5 km aan netwerk heeft. Door omstandigheden rond de TREM is de WUP tijdelijk stilgelegd.
- De eerder opgezette END-werkgroepen zijn inmiddels gestopt vanwege beperkte animo. Alleen in Wagenberg is het initiatief geïntegreerd in de dorpsraad.

Communicatie en collectieve acties
De gemeente heeft de algemene communicatie over verduurzaming voortgezet, onder meer via informatiekanalen en het energieloket. Collectieve inkoopacties via het Regionaal Energieloket zijn gestaakt vanwege hoge kosten en beperkte deelname: bijeenkomsten werden redelijk bezocht, maar daadwerkelijke actie bleef achter.

Verkenning collectieve warmteoplossingen
Op basis van de TVW zijn meerdere verkenningen uitgevoerd naar collectieve warmte:

- In Made is een QuickScan gedaan naar de potentie van de geothermiebron Plukmade als voeding voor een warmtenet. Uitkomst: de bron is commercieel in gebruik (verkocht) en de aanleg van een collectief net blijkt financieel niet haalbaar.
- In Hooge Zwaluwe wordt onderzocht of een nieuwbouwproject met 135 woningen aangesloten kan worden op een collectieve oplossing. Er is op dit moment nog geen definitieve keuze gemaakt, collectief is nog steeds één van de mogelijke

warmteoplossingen. Het is echter wel al zeker dat de bestaande bouw rondom de nieuwbouwwijk niet aangesloten wordt op een eventuele collectieve oplossingen.
- Daarnaast is een warmteleiding onderzocht tussen Attero en Geertruidenberg. Concrete toepassing in Drimmelen is op basis van het uitgevoerde onderzoek door Fakton niet voorzien, mede door schaal en haalbaarheid.

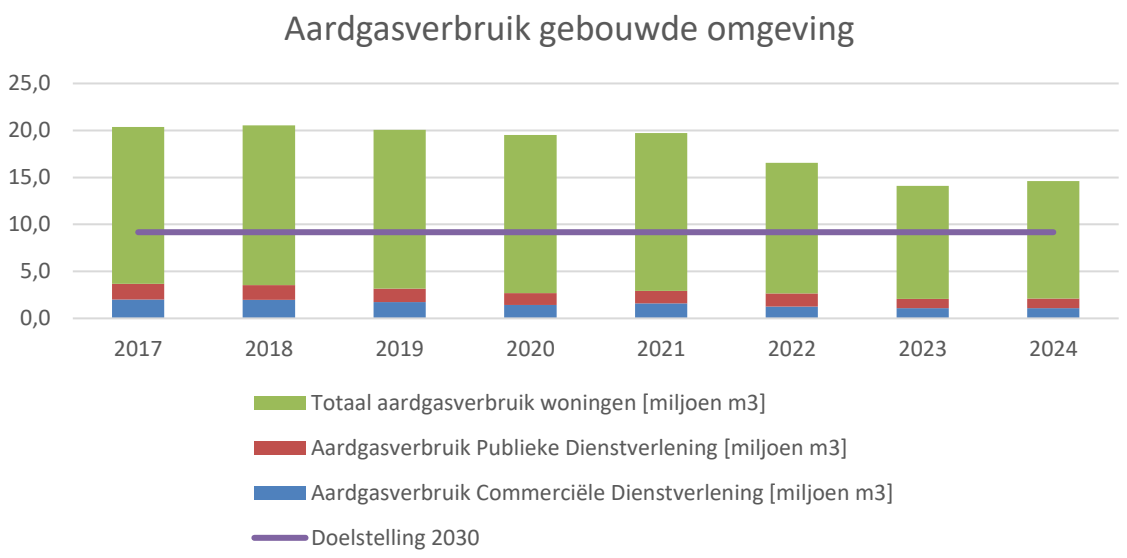
Aandacht voor bedrijven en energiearmoede
Op het gebied van bedrijventerreinen ligt de nadruk op toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht en de label-C-verplichting. Er zijn vooralsnog geen gezamenlijke verduurzamingsprojecten of bijeenkomsten georganiseerd met bedrijven, mede door het ontbreken van een samenwerking tussen bedrijven in de vorm van een bedrijvennetwerk. Wel zijn er vanuit SPUK samen met andere gemeenten in de Baronie twee aanjagers ingehuurd. Zij proberen de samenwerking op bedrijventerreinen te organiseren en tegelijkertijd te kijken naar de verduurzaming van deze bedrijventerreinen. Het gaat dan om Brieltjenspolder, Thijssenweg en De Zwingel.

De aanpak van energiearmoede wordt grotendeels ingevuld via het EBT, met gerichte ondersteuning op basis van nationale middelen. Deze aanpak wordt als effectief ervaren, maar kent door de één-op-één benadering een beperkt bereik op de korte termijn.

Overige ontwikkelingen
- Alle nieuwbouwprojecten in Drimmelen worden aardgasvrij gerealiseerd. Voor toekomstige locaties worden in eerste instantie collectieve warmteoplossingen verkend, maar deze verkeren nog in een vroege ontwikkelfase.
- Binnen de gemeente wordt verkend of circulaire bouwmaterialen en biobased isolatie een plek kunnen krijgen in beleid en uitvoering.
- In de regio wordt gesproken over de productie en toepassing van groen gas en waterstof. Drimmelen staat in contact met Oosterhout over een mogelijke aftakking van de waterstof-backbone die door de gemeente loopt. Concrete toepassing in brede zin (niet alleen woningen) is nog onzeker.
- In Drimmelen is in 2016 de Stichting STED (Stichting Energietransitie Drimmelen) opgericht. Deze stichting beheert 25% van de opbrengsten van acht windmolens langs de A16 op grondgebied van de gemeente. De inkomsten worden momenteel gebruikt om de lening van de provincie Noord-Brabant af te lossen. Vanaf 2027 komt er naar verwachting financiële ruimte beschikbaar om te investeren in lokale duurzame energieprojecten. STED richt zich in eerste instantie op projecten die de energietransitie in Drimmelen versnellen, zoals grootschalige initiatieven voor energiebesparing of duurzame opwek.

3.2 Landelijke doelstelling 55% CO_2-reductie

Het nationale doel vanuit het klimaatakkoord is een CO_2-reductie van 55% ten opzichte van 1990. Nu is er niet heel veel data beschikbaar uit 1990, dus over het algemeen wordt aangenomen dat 2017 wat betreft uitstoot vergelijkbaar is met 1990. Onderstaand de ontwikkeling van het aardgasverbruik in de gebouwde omgeving van Drimmelen en daarbij in het rood ook de lijn van 55% reductie (data Klimaatmonitor).

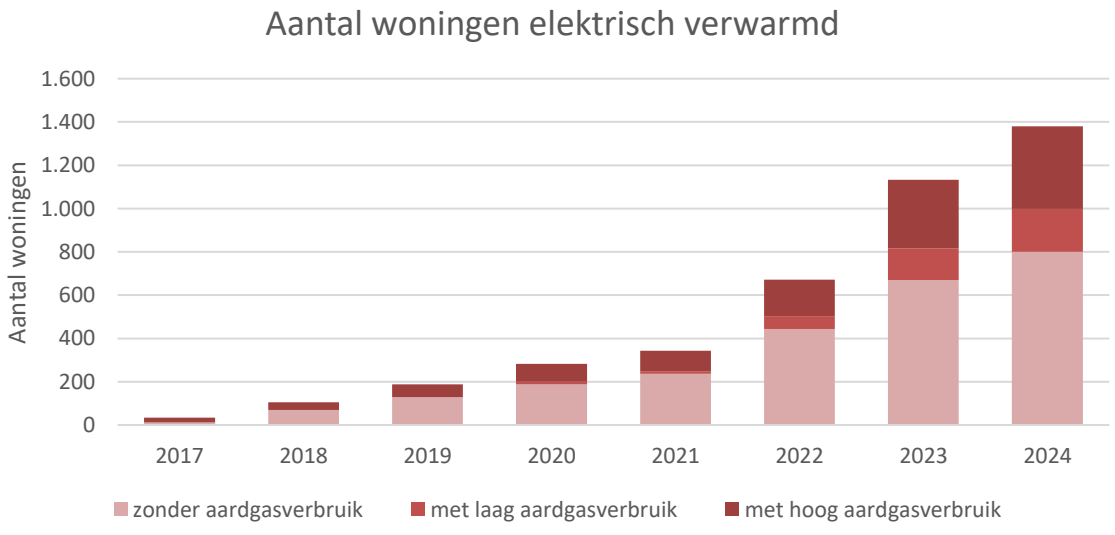


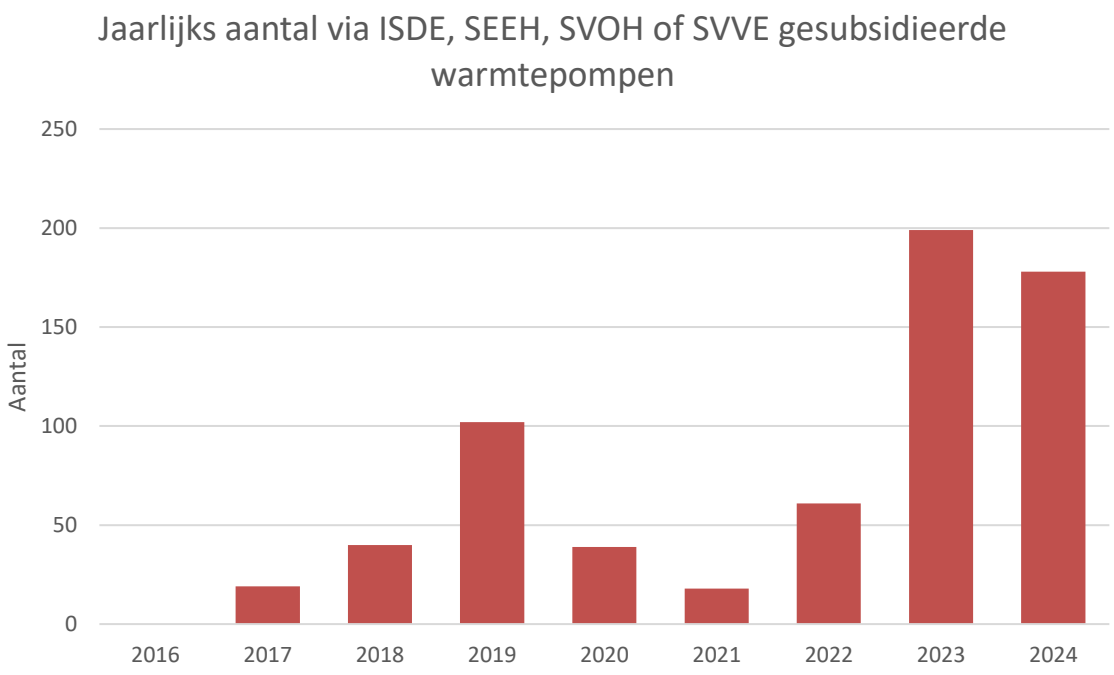
3.3 Landelijke doelstelling gebouwen aardgasvrij maken

Voor het Warmteprogramma (en eerder in de Transitievisie Warmte) zijn aparte doelstellingen beschreven. Deze doelen zijn deels ontleend aan het Klimaatakkoord en het Nationaal Isolatieprogramma:

- **In 2030 is 20% van de bestaande gebouwen aardgasloos**
  Het Klimaatakkoord stelt dat in 2030 circa 1,5 miljoen bestaande woningen en andere gebouwen verduurzaamd moeten zijn, dat wil zeggen aardgasvrij of daarop voorbereid. Omgerekend komt dit overeen met ongeveer 20% van de huidige gebouwvoorraad.
- **In 2030 is een derde van de woningen geïsoleerd:**
  Het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) heeft als doel om tot en met 2030 2,5 miljoen woningen te isoleren, waarvan 1,5 miljoen slecht geïsoleerde woningen (energielabel E, F of G). Dat is ongeveer één derde van de totale woningvoorraad.

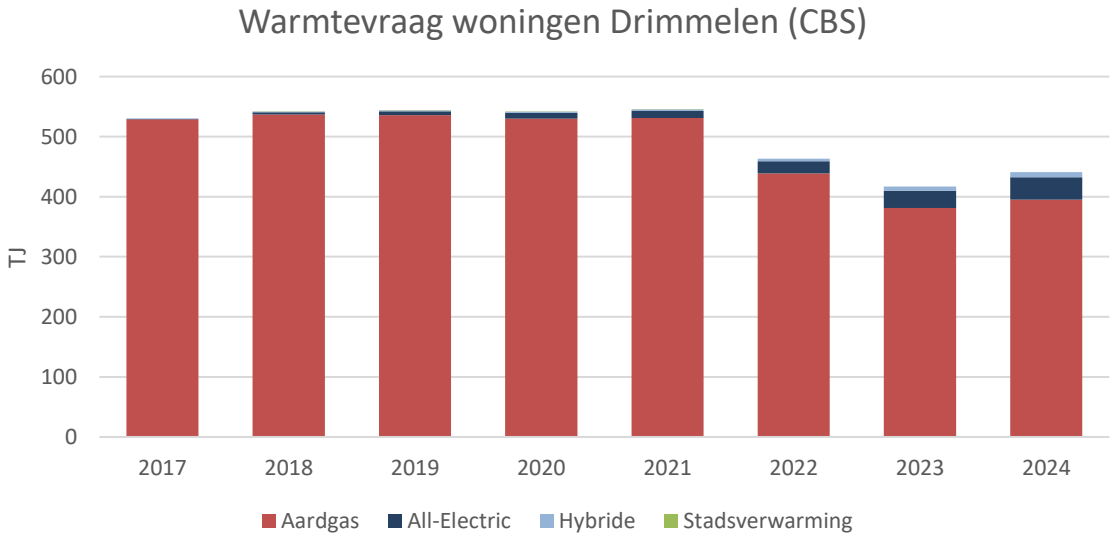
3.3.1 Elektrische verwarming woningen

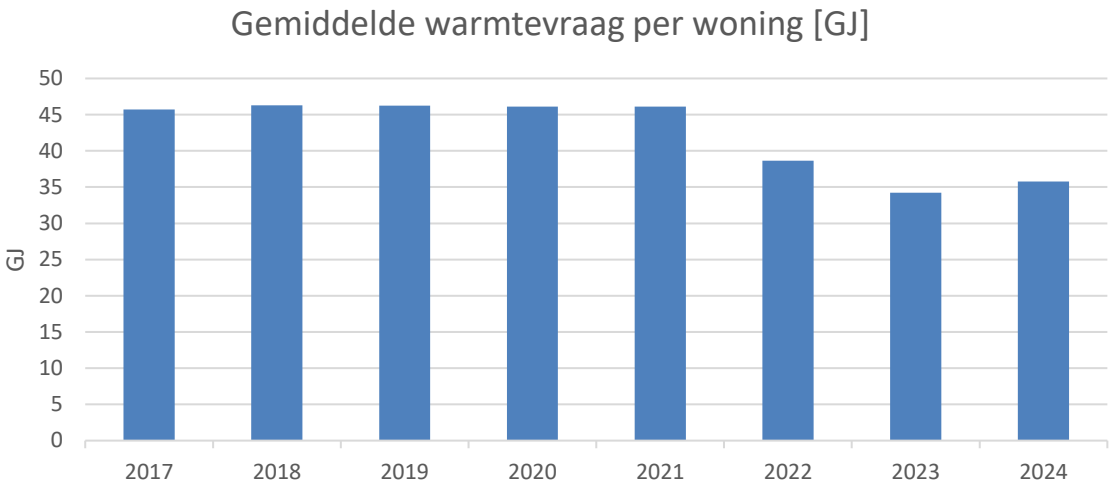


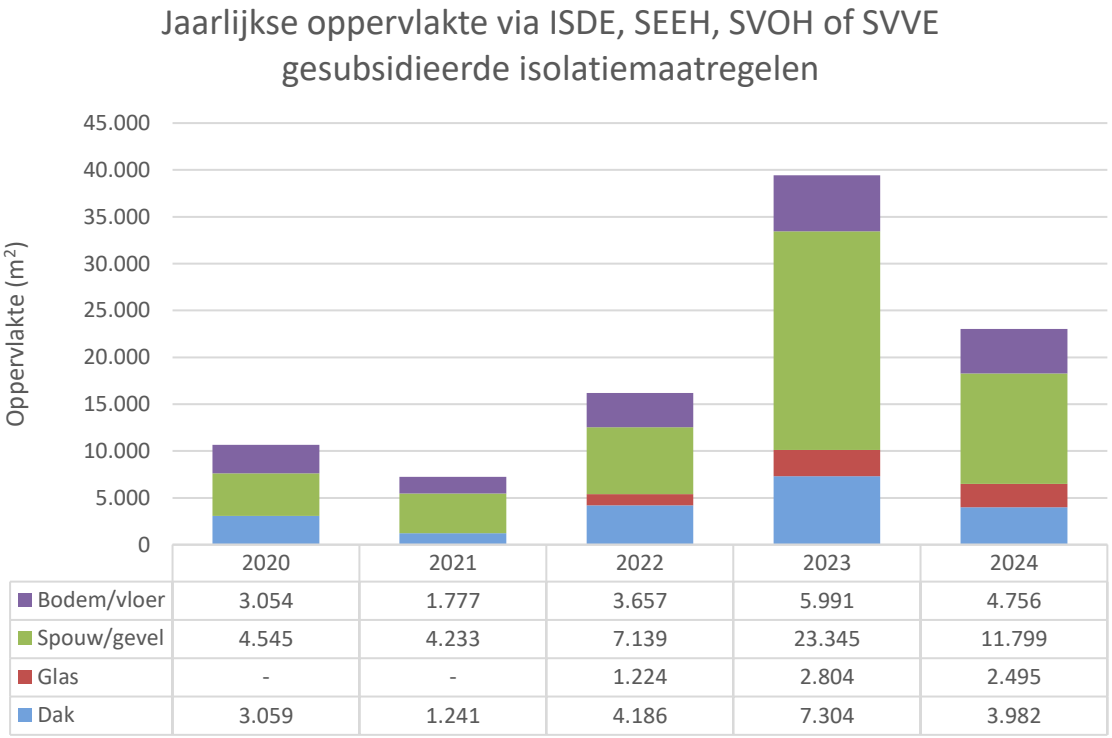


3.3.2 Isolatie woningen

De onderstaande grafieken laten zien dat de warmtevraag in Drimmelen de afgelopen jaren gestaag is afgenomen. Deze ontwikkeling is het resultaat van een samenspel van factoren: investeringen in energiebesparende maatregelen, toenemende bewustwording en gedragsverandering onder inwoners, en bredere maatschappelijke trends zoals stijgende energieprijzen. Ook de gemeentelijke inspanningen op het gebied van isolatie en energiebesparing hebben hieraan bijgedragen. Het blijft echter lastig om de afzonderlijke effecten van deze factoren precies van elkaar te scheiden.







	2020	2021	2022	2023	2024
Bodem/vloer	3.054	1.777	3.657	5.991	4.756
Spouw/gevel	4.545	4.233	7.139	23.345	11.799
Glas	-	-	1.224	2.804	2.495
Dak	3.059	1.241	4.186	7.304	3.982

4 UITGANGSPUNTEN EN SELECTIECRITERIA

Voor het Warmteprogramma zijn twee soorten uitgangspunten relevant:

1. De uitgangspunten die we hanteren voor de ontwikkeling van het Warmteprogramma en die richting geven aan de warmtetransitie.
2. De uitgangspunten voor bepaling van de meest kansrijke gebieden en/of doelgroepen (WANNEER/WAAR) en kansrijke aardgasvrij oplossing(en). Deze noemen we ook wel de selectiecriteria, omdat deze uitgangspunten een belangrijke rol gaan krijgen bij het bepalen met welke buurten wordt gestart.

In dit hoofdstuk beschrijven we de uitgangspunten die voortkomen uit de verkenningsfase. De uitgangspunten zijn gebaseerd op bestaand beleid, gesprekken met stakeholders en een duiding van actuele ontwikkelingen en kansen.

4.1 Uitgangspunten voor het ontwikkelen van het Warmteprogramma

Voor het ontwikkelen van het Warmteprogramma gelden de volgende uitgangspunten:

- We voldoen minimaal aan de verplichtingen die de wet- en regelgeving aan ons stelt. Zie hiervoor bijlage I Beleidsanalyse;
- We nemen het Programma Duurzaamheid Drimmelen 2025 en Energieprogramma als uitgangspunt voor de visie, doelstellingen en uitgangspunten;
- Dit vullen we aan met de denkrichtingen die in de TVW en het Regionaal Plan Energiesysteem – West-Brabant Energie in Balans zijn geformuleerd;
- De keuzes die we moeten maken, maken we op basis van de selectiecriteria, zoals deze met stakeholders worden bepaald;
- We werken voorstellen uit voor planning en Warmtekoers (meest waarschijnlijke alternatief voor aardgas per gebied) en leggen deze voor aan de stakeholders voorafgaand aan de uitwerking van het (concept) Warmteprogramma.

4.2 Uitgangspunten voor de invulling van het Warmteprogramma

4.2.1 Doelen en ambities

We sluiten aan bij de landelijke klimaatdoelstellingen en bij de koers die is vastgelegd in het Programma Duurzaamheid 2025 van de gemeente Drimmelen. De overkoepelende ambitie is om in 2050 een CO_2-neutrale gebouwde omgeving te realiseren, als onderdeel van een duurzaam, betrouwbaar en toekomstbestendig lokaal energiesysteem. In de periode tot 2030 ligt de nadruk op energiebesparing, isolatie en het aardgasvrij-ready maken van woningen, MKB, utiliteitsbouw en maatschappelijk vastgoed. Vrij vertaald: alle gebouwen die aardgas voornamelijk gebruiken voor de verwarming van het gebouw, niet in bedrijfsprocessen zoals de industrie. Daarmee bouwen we stap voor stap aan een gebouwde omgeving die niet alleen duurzaam is, maar ook haalbaar en betaalbaar blijft voor inwoners en ondernemers.

4.2.2 Uitgangspunten

De volgende uitgangspunten vormen het kader voor de uitwerking en uitvoering van het Warmteprogramma. Ze zijn gebaseerd op eerder vastgesteld beleid (waaronder de Transitievisie

Warmte en het Programma Duurzaamheid), ervaringen uit wijkgerichte trajecten (zoals het WUP Hooge Zwaluwe), en gesprekken met stakeholders. Ze geven richting aan keuzes over fasering, samenwerking, techniek, communicatie en uitvoerbaarheid.

Bewoners en bedrijven worden zoveel mogelijk ontzorgd.
We bieden ondersteuning in de vorm van informatie, advies, financiële regelingen en mogelijke collectieve acties. Daarbij sluiten we aan bij bestaande kanalen zoals het energieloket, energiecoaches en lokale initiatieven.

De aanpak is realistisch, stapsgewijs en uitvoerbaar.
De overstap naar duurzame warmte hoeft niet in één keer. De nadruk ligt op energiebesparing, isolatie en aardgasvrij-ready maken, als opstap naar toekomstbestendige oplossingen.

We geven prioriteit aan buurten waar de combinatie van urgentie, haalbaarheid en lokaal initiatief het grootst is.
Hierbij houden we nadrukkelijk rekening met verschillen in energiearmoede, draagvlak, fysieke mogelijkheden en netcapaciteit.

Keuzevrijheid en tempo verschillen per huishouden of organisatie.
Niet elke bewoner kan of wil tegelijk overstappen. We bieden handelingsperspectief, zonder druk of verplichting.

Techniek volgt gebruik.
Technische oplossingen worden gekozen op basis van de lokale context, het gebruik van gebouwen, en bewezen betrouwbaarheid. We blijven openstaan voor toekomstige ontwikkelingen, maar kiezen nu voor wat realistisch en duurzaam is.

Waar mogelijk benutten we collectieve voordelen.
Denk aan gezamenlijke inkoop, buurtgerichte acties of aansluiting op gedeelde infrastructuur. Collectieve aanpakken worden alleen ingezet als ze ook voor individuen voordeel opleveren.

We benutten koppelkansen met andere opgaven.
Denk aan onderhoudsplannen van corporaties, rioolvervanging of wijkvernieuwing. De energietransitie wordt waar mogelijk gekoppeld aan bredere maatschappelijke waarde (gezondheid, leefbaarheid, biodiversiteit).

Samenwerking is een randvoorwaarde.
De gemeente werkt nauw samen met inwoners, woningcorporaties, netbeheerder, maatschappelijke partners en bedrijven. Alleen samen kunnen we deze opgave realiseren.

We werken adaptief en lerend.
De warmtetransitie is geen vaststaand pad. We starten op basis van beschikbare kennis en middelen, en stellen bij op basis van voortschrijdend inzicht, monitoring en evaluatie.

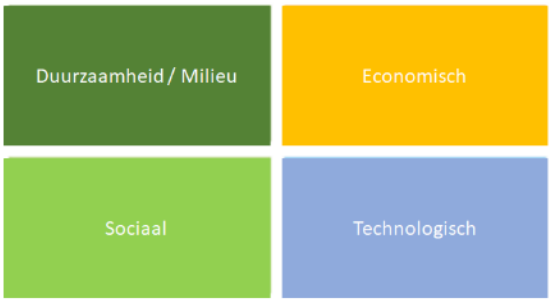
Heldere communicatie en actieve participatie zijn randvoorwaarden voor succes.
Inwoners, organisaties en partners worden vanaf het begin betrokken. We zorgen voor transparante informatie, concrete handelingsperspectieven en toegankelijke middelen om mee te doen.

4.2.3 Rollen Gemeente en stakeholders

In de Transitievisie Warmte heeft de gemeente Drimmelen benoemd dat zij een sturende rol vervult in de warmtetransitie. Dit betekent dat de gemeente het proces actief aanjaagt, lokale kansen verkent, en samen met partners werkt aan een gedragen, haalbare en uitvoerbare aanpak. De gemeente treedt hierbij op als regisseur en verbinder tussen inwoners, maatschappelijke partijen, marktpartijen en overheden.

Voor de uitvoering van het warmteprogramma is samenwerking met een breed palet aan stakeholders noodzakelijk. Denk hierbij aan woningcorporatie Woonvizier, energieloket Duurzaam Drimmelen, de vrijwillige energiecoaches, netbeheerder Enexis, ondernemersverenigingen, lokale energie-initiatieven en de samenwerkingsverbanden binnen de RES West-Brabant. Ook de inbreng van inwoners(groepen), buurtnetwerken en wijkinitiatieven is cruciaal om tot gedragen oplossingen en haalbare stappen te komen.

4.3 De selectiecriteria



Om te bepalen welke buurten of gebieden het meest kansrijk zijn om voor 2035 te starten met de warmtetransitie, nemen we een aantal selectiecriteria op. Ook gebruiken we de criteria om te komen tot de meest waarschijnlijke alternatieven voor aardgas in de verschillende buurten en gebieden van de gemeente. De criteria volgen uit eerder genoemde uitgangspunten en uit stakeholdergesprekken. Op de volgende pagina's is de totale lijst van criteria opgenomen. Deze criteria worden in de analysefase door de stakeholders en inwoners voorzien van een weging en verdieping. Vervolgens gebruiken wij de criteria om keuzes inzichtelijk te kunnen maken (selectiecriteria). Op de bovenstaande afbeelding is weergegeven op welke manier de verschillende criteria geordend zijn. De kleuren corresponderen met de meest linkse kolom van de onderstaande tabel.

Criteria voor WANNEER/WAAR

Onderstaande criteria zijn het startpunt om te komen tot uitspraken over WANNEER en WAAR. We gaan op zoek naar gebieden waar we verduurzaming collectief (al dan niet via een wijkuitvoeringsplan of een een andere gebiedsgerichte aanpak) op kunnen pakken. Denk aan collectieve warmtevoorzieningen (warmtenetten) en/of collectieve verduurzaming (gebieden met veel dezelfde bebouwing). Ook gaan we op zoeken naar specifieke doelgroepen waarvoor een aanpak ontwikkeld wordt. Mogelijk doelgroepen zijn slecht geïsoleerde woningen van inwoners met lage of juist hoge inkomens, monumentale panden, goed geïsoleerde woningen die de overstap naar aardgasloos kunnen maken, VvE's, bedrijven, utiliteitsgebouwen enz. In de verdere uitwerking geven we op basis van de data-analyse inzicht in mogelijke doelgroepen.

	Selectiecriterium	*Beschrijving*
	Betaalbaarheid	*Betaalbaarheid wordt vertaald naar nationale kosten en baten. Nationale kosten en baten zijn de kosten en baten van de warmtetransitie voor de Nederlandse samenleving als geheel. Het is belangrijk dat we deze kosten zo laag als mogelijk houden. Bij de berekening van deze kosten wordt geen rekening gehouden met wie de kosten moet dragen. De eindgebruikerskosten zijn*

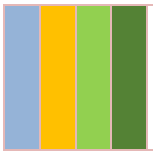
		een (zichtbaar) deel van de maatschappelijke kosten. Nationale kosten die niet onder de eindgebruikerskosten vallen zijn bijvoorbeeld de investeringen in infrastructuur, al worden de kosten hiervoor waarschijnlijk via belasting of vastrecht weer bij de eindgebruiker gelegd.
	No-regret maatregelen en laaghangend fruit	*De eerste stap in de warmtetransitie is het nemen van no-regret maatregelen en het vinden van 'quick wins'. In de praktijk komt dit vaak neer op het isoleren van de gebouwen. Alle energie die niet gebruikt wordt, hoeft ook niet opgewekt te worden. Voor veel duurzame alternatieven is een bepaald niveau van isolatie wenselijk en het is daarom aan te bevelen om de schil van een woning en gebouwen aan te pakken, wanneer dit technisch en financieel haalbaar is.*
	Inkomen bewoners (betaalbaarheid)	*Met de stijgende energielasten (en andere woonlasten) wordt het voor de lagere inkomens steeds moeilijker om de vaste lasten te kunnen betalen. Door het jaarinkomen als prioriteringscriterium mee te nemen, kunnen buurten met lagere inkomens eerder aangepakt worden. Hierdoor worden twee vliegen in een klap geslagen: energiearmoede voorkomen en uitvoering geven aan de warmtetransitie. Van de andere kant zijn er kansen in buurten met hogere inkomens omdat hier over het algemeen de meer draagkrachtige inwoners wonen en het draagvlak voor verduurzaming vaak groter is.* *Binnen dit criterium wordt ook de financierbaarheid (denk aan subsidies, regelingen en groene leningen) meegenomen.*
	Aanwezigheid van lokale bronnen	*Bronnen van duurzame warmte zijn vaak beperkt aanwezig. Het is daarom verstandig om alle geschikte bronnen optimaal te benutten. Dit kunnen bronnen van restwarmte bij bedrijven zijn, maar bijvoorbeeld ook oppervlaktewater voor aquathermie.* *De aanwezigheid van een bepaalde energiebron kan richting geven aan de alternatieve warmtevoorziening die in een buurt toegepast gaat worden. Ook kan de aanwezigheid van bronnen bepalend zijn voor het tempo waarin een bepaalde buurt aardgasvrij wordt. Buurten met bronnen die nu al toegepast kunnen worden, gaan wellicht eerder van het aardgas af dan buurten waar kansrijke bronnen aanwezig zijn die pas op de (middel)lange termijn toegepast kunnen worden (bijvoorbeeld geothermie).*
	Technische staat van woningen	*Het bouwjaar van woningen geeft een eerste indicatie van de technische staat en de aanwezige isolatiewaarden. In nagenoeg alle gevallen is een nieuwe woning beter geïsoleerd dan een oudere woning.*

		De mate van isolatie is van invloed op de kansen voor een alternatieve warmtebron. Goed geïsoleerde woningen kunnen al verwarmd worden met een lage-temperatuur warmtebron (30-50°C), minder goed geïsoleerde woningen moeten verwarmd worden met een midden- of hoge-temperatuur warmtebron (>50°C). De technische staat van een woning geeft ook de kansen aan voor isolatie en daarmee energiebesparing en mogelijke lastenvermindering. In niet geïsoleerde woningen kunnen relatief gemakkelijk grote stappen gezet worden. Goed geïsoleerde woningen energetisch nog meer verbeteren is over het algemeen lastig en kostbaar.
	Aandeel corporatiewoningen (corporatie als startmotor)	*Een groot aandeel corporatiewoningen in een buurt heeft vaak een positief effect op de transitie naar aardgasvrij. Hierbij wordt altijd gekeken naar de balans tussen koop- en huurwoningen vanwege het draagvlak. De reden hiervoor is onder andere dat een corporatie, in tegenstelling tot particuliere eigenaren, gebonden is aan bepaalde prestatieafspraken om de transitie te versnellen. Dit naast het feit dat verschillende woningcorporaties ook zelf een verduurzamingsambitie hebben. Daarnaast is een corporatie vanwege de schaalgrootte vaak eerder bereid om een lange termijn investering te doen en heeft een corporatie een grotere financiële slagkracht dan individuele bewoners. Corporaties kunnen de aanjaagfunctie vergroten door particulieren mee te laten liften op grootschalige inkoop. In de praktijk blijkt dit om verschillende redenen vaak nog lastig, maar we blijven dit pad verkennen.*
	Impact op elektriciteitsnetten	*De vermindering van het aardgasgebruik zorgt er nagenoeg altijd voor dat het elektriciteitsgebruik toeneemt. Een hoger elektriciteitsgebruik betekent automatisch een hogere belasting van het elektriciteitsnetwerk. Duurzame opwekking door middel van zonnepanelen en windmolens zorgt voor een aanvullende belasting van de netten. In het algemeen kan gesteld worden dat des te hoger de temperatuur van de warmtebron, des te lager de belasting op het elektriciteitsnet is.*
	Bewezen technieken	*Door bewezen technieken in te zetten op het gebied van duurzame warmte, kunnen de eerste stappen gezet worden met een grote leveringszekerheid. Op die manier bouw je aan vertrouwen voor de toekomst.*
	Kleinschaligheid (logische indeling warmtekavels)	*Het neerzetten van één techniek, één jaartal en een organisatie voor een hele buurt heeft in tal van gemeenten geleid tot veel weerstand en het verliezen van draagvlak. Door kleinschalig en gebiedsgericht te werk te gaan en niet vast te houden aan de CBS-*

		buurtgrenzen[2] kan de warmtetransitie op een gezond en werkbaar tempo uitgevoerd worden. De transitie is geen sprint maar een marathon. Een meer doelgroepgerichte benadering valt hier ook onder.
	Zorg dat participatie een rol gaat spelen (draagvlak)	*De warmtetransitie kan niet uitgevoerd worden zonder participatie van bewoners en bedrijven. Gebouwen kunnen technisch nog zo geschikt zijn om aardgasvrij te worden, maar wanneer zij niet willen wordt het een lastig verhaal. Bereidwilligheid tot transitie kan een uitgangspunt zijn. Ook het aandeel van de duurzame energievoorziening dat in handen komt van de inwoners is hiervan onderdeel.*
	Besparing van CO_2	*De hoeveelheid CO_2-uitstoot die met een alternatief gereduceerd wordt, is een belangrijk criterium bij het maken van keuzes in de warmtetransitie. Aardgasvrij draagt zo ook bij aan klimaatmitigatie[3].*
	Koppelkansen (koppelen aan bestaande initiatieven, natuurlijke momenten)	*Bestaande planningen zoals de investeringsagenda's voor infrastructuur en renovatie/sloop-nieuwbouw/nieuwbouw bij woningcorporaties en andere ontwikkelaars zijn van invloed op de keuzes die gemaakt worden in buurten. Wanneer je aan kunt sluiten op natuurlijke investeringsmomenten, kan dit de kosten drukken en de overlast beperken. Daarnaast kun je wellicht aansluiten bij lopende initiatieven, zoals een buurtinitiatief dat zich bezighoudt met collectieve inkoop van zonnepanelen. Onder koppelkansen valt ook het integraal bekijken van het vraagstuk én andere zaken meenemen zoals gezondheid, leefbaarheid, klimaatadaptatie of comfort. Als je in een buurt aan de slag gaat, kijk dan niet alleen naar energiebesparing, maar maak gelijk van het moment gebruik om bijvoorbeeld waterbuffers in de openbare ruimte aan te leggen, meer groen te plaatsen en eventuele sociale problemen aan te pakken. De warmtetransitie maakt niet alleen gebruik van natuurlijke momenten maar kan ook een natuurlijk moment voor andere projecten zijn.*
	Naast warmte ook koeling meenemen in afwegingen	*Door klimaatverandering wordt koeling een steeds belangrijker vraagstuk en de energietransitie. Koeling heeft niet alleen te maken met comfort maar ook met gezondheid (hittestress), financiën (extra investeringen en extra energiegebruik), techniek (bepaalde technieken kunnen verwarmen én koelen, voor andere technieken is een afzonderlijke installatie voor koeling nodig) en*

[2] Gemeenten worden door het CBS opgedeeld in wijken en buurten. Gemeenten bestaan uit één of meerdere wijken en wijken bestaan vaak weer uit één of meerdere buurten. Deze grenzen lopen vanuit technisch oogpunt (energienetwerken, bouwjaren gebouwen, woningtypen enz.) niet altijd even logisch. Ook zijn de buurten vaak nog erg groot. Daarom wordt binnen de TVW ook gezocht naar logische gebieden die niet perse de CBS grenzen hebben.

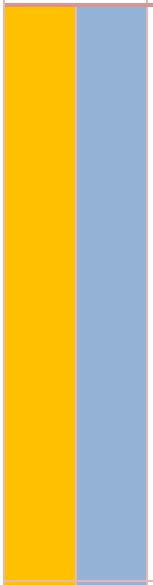
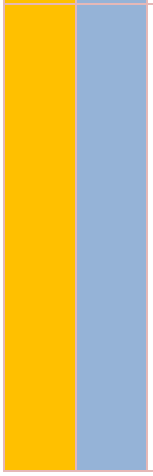
[3] Klimaatmitigatie houdt in dat we verdere klimaatverandering voorkomen door de uitstoot van broeikasgassen (waaronder CO_2) verminderen.

		*maatschappelijk (geluid van koelinstallaties, koeling in openbare ruimte). Het is daarom van groot belang om koeling mee te nemen in de afwegingen voor het Warmteprogramma.*

Criteria voor WAT

Een aantal van de bovenstaande criteria worden ook gebruikt om invulling te geven aan de vraag welke warmtevoorziening in welk gebied het meest voor de hand ligt. Aanvullend op deze criteria zijn er nog een aantal specifieke criteria voor het WAT-vraagstuk. Deze worden onderstaand beschreven. In het vervolgproces worden deze criteria verder uitgediept en aangevuld daar waar nodig.

Aan de hand van deze criteria wordt met een afwegingskader antwoord gegeven op de volgende vraag: *in welke gebieden zijn de kansen voor warmtenetten op basis van de analyse dusdanig groot dat vervolgonderzoek interessant is?* Het is niet waarschijnlijk dat we op basis van de beschikbare informatie en onderzoeken nu al definitieve keuzes voor het wel of niet inpassen van een warmtenet kunnen maken. Daarnaast proberen we wel voor zoveel als mogelijk gebieden duidelijkheid te geven over het meest waarschijnlijke warmte- en koudealternatief.

	Selectiecriterium	*Beschrijving*
	*Warmtedichtheid*	*Warmtedichtheid beschrijft de hoeveelheid warmtevraag per hectare in een bepaald gebied. Het is daarmee een belangrijke indicator voor hoe efficiënt en betaalbaar collectieve warmtesystemen – zoals warmtenetten – kunnen worden aangelegd en geëxploiteerd. Hoge warmtedichtheid (bijv. compacte wijken, veel gestapelde bouw) betekent dat er relatief veel aansluitingen binnen een klein gebied liggen. Hierdoor dalen de kosten per aansluiting en wordt een collectieve infrastructuur (zoals een warmtenet) doorgaans technisch en economisch aantrekkelijker. Lage warmtedichtheid (bijv. vrijstaande woningen, landelijke gebieden) leidt tot hoge infrastructuurkosten per aansluiting. In zulke gebieden zijn individuele oplossingen (zoals all-electric warmtepompen of hybride systemen) vaak kosteneffectiever en flexibeler.*
	*Bebouwingsdichtheid*	*Bebouwingsdichtheid geeft aan hoeveel gebouwen of wooneenheden zich per oppervlakte-eenheid bevinden. Hoge bebouwingsdichtheid (bijv. stedelijke gebieden, appartementencomplexen) betekent dat er veel potentiële aansluitingen dicht bij elkaar staan. Dit verhoogt de efficiëntie van collectieve systemen, zoals warmtenetten, doordat infrastructuur over een kleinere afstand meer woningen en gebouwen kan bedienen. Lage bebouwingsdichtheid (bijv. dorpen, lintbebouwing of buitengebieden) zorgt ervoor dat leidingen langere afstanden moeten afleggen voor weinig aansluitingen. Hierdoor nemen kosten en warmteverliezen toe, waardoor individuele of kleinschalige oplossingen (zoals*

			all-electric warmtepompen, hybride systemen of lokale bronnen) vaak aantrekkelijker zijn.
		Ruimtelijke inpasbaarheid; in gebouwen, in de openbare ruimte en/of in de ondergrond	*Ruimtelijke inpasbaarheid als criterium kijkt naar de beschikbaarheid van ruimte in de woning, in de openbare ruimte en in de ondergrond om duurzame warmte-oplossingen te kunnen realiseren. Het geeft daarmee inzicht in de praktische haalbaarheid van verschillende warmteopties.* *Ruimte in de woning bepaalt of bewoners apparatuur zoals een (grotere) warmtepomp, een buffervat of aanvullende ventilatievoorzieningen kunnen plaatsen. Gebrek aan ruimte kan individuele oplossingen beperken of duurder maken.* *Ruimte in de openbare ruimte (zoals straten en pleinen) beïnvloedt of er voldoende plek is om infrastructuur aan te leggen, zoals warmtenetleidingen, techniekruimten, tussenstations of tijdelijke bouwlogistiek. In smalle of drukke straten kan dit complex of kostbaar zijn.* *Ruimte in de ondergrond is cruciaal vanwege de aanwezigheid van bestaande kabels, leidingen en andere functies. Een volle ondergrond kan de aanleg van warmtenetten, bodemenergie-systemen of LT-netten bemoeilijken (en daarmee kostbaarder maken) of vertragen.*
		Vollooprisico	***Vollooprisico** beschrijft de kans dat een duurzaam warmtesysteem – vooral een collectieve oplossing zoals een warmtenet – **niet voldoende aansluitingen krijgt** om financieel en technisch rendabel te functioneren. Het gaat dus om het risico dat het systeem niet "vol" loopt met de benodigde hoeveelheid afnemers.* ***Hoger vollooprisico** betekent dat er onzekerheid is over het aantal aansluitingen, bijvoorbeeld door beperkte warmtevraag, lage dichtheid, twijfel bij bewoners, gebrek aan draagvlak of onduidelijkheid over de aansluitplicht. Dit maakt vooral collectieve systemen financieel kwetsbaar en kan leiden tot hogere kosten per aansluiting of tot projecten die helemaal niet van de grond komen.* ***Laag vollooprisico** duidt op een hoge zekerheid dat voldoende woningen en bedrijven gaan aansluiten, bijvoorbeeld door duidelijke warmtebehoefte, hoge dichtheid of eigendomssituaties die collectieve keuzes vergemakkelijken (zoals veel corporatiebezit). Dit versterkt de businesscase en maakt collectieve warmtesystemen betrouwbaarder.*

5 VERVOLGSTAPPEN

Vanuit de Kick-off worden er verschillende technische, economische, sociale en ruimtelijke analyses uitgevoerd. Tijdens de vervolgbijeenkomst met de stakeholders (Couleur Locale bijeenkomst) wordt een deel van de uitkomsten van de analyses voorgelegd om te kijken of de uitkomsten kloppen met het lokale beeld. Ook gaan we tijdens deze bijeenkomst aan de slag met de weging van de criteria om zo een lokale kleur aan het Warmteprogramma te geven.

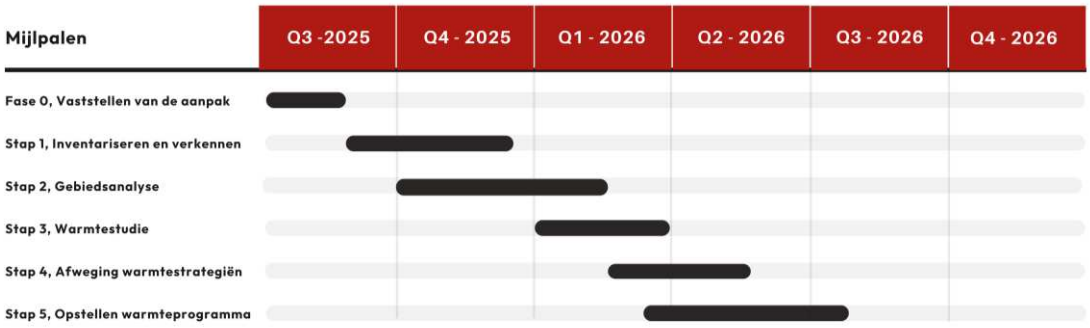
De weging wordt meegenomen in een zogenaamde multi-criteria analyse (MCA). Deze analyse helpt ons om keuzes te maken in buurten waar we op korte termijn aan de slag willen gaan met de warmtetransitie. De uitkomsten van de analyse en de voortgang van het project wordt vervolgens besproken tijdens een derde bijeenkomst met de stakeholders- en inwonerstafel. Tijdens deze bijeenkomst gaan we ook aan de slag met kansrijke duurzame warmtetechnieken in de verschillende buurten en gebieden.

Na deze bijeenkomst wordt een concept-warmteprogramma uitgewerkt. Alle bouwstenen worden aan elkaar gekoppeld in een begrijpelijke en laagdrempelige rapportage zodat iedereen in de gemeente (gemeentebestuur, stakeholders maar zeker ook de inwoners) kennis kan nemen van de visie op de warmtetransitie en daar ook naar kan handelen. De conceptvisie leggen we voor aan de stakeholders zodat we eventuele opmerkingen en aanvullingen mee kunnen nemen in het definitieve warmteprogramma dat doorgaat naar besluitvorming.

5.1 Planning

Onderstaand is een planning opgenomen van de stappen die we gaan doorlopen om uiteindelijk te komen tot een breed gedragen en praktisch ingestoken warmteprogramma.

- Januari 2026 Couleur Locale bijeenkomst met stakeholders
- Mei 2026 Werkbijeenkomst, o.a. prioritering gebieden via multi-criteria analyse (MCA), warmtescenario's en bouwstenen voor concept-warmteprogramma
- Juni/Juli 2026, toesturen concept-warmteprogramma naar stakeholders
- Doelstelling: vaststellen warmteprogramma uiterlijk eind 2026



BIJLAGEN

Bijlage I: Overzicht resultaten warmteprogramma
Bijlage II: inzicht per doelgroep
Bijlage III: Beleidsanalyse Warmteprogramma

BIJLAGE I - OVERZICHT RESULTATEN WARMTEPROGRAMMA

Een overzicht van de resultaten van het Warmteprogramma is in onderstaand schema weergegeven.

Nr	Hoofdresultaat	Deelresultaat
1	Een vastgesteld beleidsdocument	Formeel vastgesteld warmteprogramma door college waarin is opgenomen: • Visie en doelen voor duurzame warmte; • De warmtestrategie per gebied (wie, wat en wanneer); • De voorgenomen keuzes voor technieken en warmtebronnen; • De financiële en organisatorische aanpak; • De planning en monitoring van uitvoering.
2	Een uitvoerbaar plan per gebied	Een overzicht van: • Welke gebieden wanneer aan de beurt zijn (warmtetransitievolgorde); • De voorkeursoplossing(en) per gebied (bv. all-electric, warmtenet); • De benodigde stappen om van plan naar uitvoering te gaan (onderzoek, participatie, financiering).
3	Afgestemde samenwerking en rollen	Het geeft een duidelijk beeld van: • De rolverdeling tussen gemeente, woningcorporaties, netbeheerder, bewoners en ondernemers; • Samenwerkingsafspraken en partnerschappen.
4	Financieel kader en uitvoeringsmiddelen	Het geeft: • Inzicht in kosten en baten; • Een overzicht van subsidies en financieringsmogelijkheden; • Begroting/reservering in gemeentelijke middelen.
5	Monitorings- en bijsturingssystematiek	Het biedt: • Indicatoren om de voortgang te meten; • Een procedure om het programma te evalueren en te actualiseren.

BIJLAGE II - INZICHT PER DOELGROEP

Een beknopt overzicht wat een Warmteprogramma per doelgroep oplevert.

Inwoners	• Krijgen inzicht wat de opties zijn (individueel, collectief of haalbaarheid naar collectief gepland) om de woning op een andere manier dan aardgas te verwarmen. Daardoor kan ook gerichter worden geïsoleerd. • Worden beter betrokken bij besluitvorming en kunnen inspraak hebben in de aanpak in hun wijk.
Ondernemers	• Krijgen inzicht wat voor hun de beste optie is om hun onderneming op een andere manier dan aardgas te verwarmen. Daardoor kan ook gerichter worden geïsoleerd.
Woningcorporatie	• Kan gericht keuzes maken als per gebied de warmtetechniek inzichtelijk is. Dat bepaalt mede ook de mate van isolatiegraad (voor zover deze met de huidige programma's niet al voldoende is voor lage-temperatuurverarming). • Kan investeringen in verduurzaming beter faseren en combineren met onderhouds- en renovatieplannen. Op dit moment zijn onderhoudsplannen leidend in de plannen voor verduurzaming (slechtste woningen eerst). • Krijgt meer duidelijkheid over samenwerking met gemeenten en bewoners.
Netbeheerder	• Krijgt beter inzicht (mede door afstemming tijdens opstellen warmteprogramma) in de toekomstige warmtevraag en energieverdeling. Daardoor kunnen zijn werkzaamheden worden afgestemd op de werkzaamheden die voortvloeien uit het warmteprogramma. Mogelijk hoeven in bepaalde gebieden het elektriciteitsnetwerk niet/in bepaalde mate te worden verzwaard. • Druk op netgongestie kan worden afgestemd/gecoördineerd.
Gemeente/ beleidsmakers	• Krijgen een concreet uitvoeringskader voor de energietransitie; • Kunnen beleid afstemmen met andere ruimtelijke, sociale en duurzaamheidsdoelen; • Bevorderen van samenwerking tussen partijen.
Milieupartijen/ duurzaamheids-organisaties	• Kunnen beter monitoren of klimaatdoelen worden gehaald; • Hebben inzicht in de impact van verschillende warmteopties op CO_2-reductie.

BIJLAGE III - BELEIDSANALYSE

Om de uitgangspunten voor het Warmteprogramma te bepalen, is het van belang om verschillende (beleids)kaders in beeld te brengen. Op allerlei niveaus zijn er (beleids)doelstellingen opgesteld die raakvlakken hebben met de warmtetransitie of waar de warmtetransitie aan moet voldoen. In deze bijlage brengen we dit in beeld.

Internationale en nationale afspraken
In 2015 ondertekende Nederland het Klimaatakkoord van Parijs. Daarmee beloofde Nederland zich in te zetten voor het beperken van de opwarming van de aarde tot maximaal twee graden met het streven om de opwarming te beperken tot anderhalve graad. De Nederlandse klimaatambities, gebaseerd op de internationale afspraken, zijn vastgelegd in de Klimaatwet. De afspraken die hieruit voortvloeien (met o.a. gemeenten, het bedrijfsleven, natuur- en milieuorganisaties en energiebedrijven) zijn of worden verankerd in het landelijke Klimaatakkoord. Daarin is opgenomen dat vóór 2030 de uitstoot van broeikasgassen met 55% verminderd moet worden ten opzichte van 1990. In 2050 moet de uitstoot tot netto nul zijn teruggebracht. Een belangrijke maatregel om deze doelstellingen te behalen is het stoppen met het gebruik van aardgas in woningen en utiliteitsbouw. Het verminderen van de CO_2 uitstoot is niet de enige reden om dit te doen. Rondom de aardgaswinningsinstallaties ondervinden inwoners grote problemen door aardbevingen gerelateerd aan de gaswinning. Daarom is de gaswinning in Groningen stopgezet. In het verlengde hiervan heeft de Rijksoverheid het doel gesteld om minder afhankelijk te zijn van fossiele brandstoffen, waaronder aardgas. Concreet is het sinds juli 2018 niet meer toegestaan om nieuwbouwwoningen op aardgas aan te sluiten, tenzij er zwaarwegende redenen zijn om dit wel te doen.

Het grootste deel van de energievraag van de gebouwde omgeving bestaat uit warmte. Vandaar dat er wordt gesproken over de *warmte*transitie. Feitelijk heeft ‘aardgasvrij wonen’ meer gevolgen dan alleen voor de verwarming van panden. Aardgas wordt namelijk niet alleen voor ruimteverwarming gebruikt, maar bijvoorbeeld ook voor koken.

Wettelijke kaders
Energie is een basisbehoefte. De regels voor energie zijn gebaseerd op Europese verordeningen en Nederlandse wetten. In de Nederlandse wetten hebben de Europese verordeningen een plaats gekregen.

Klimaatwet
Met de Klimaatwet is wettelijk vastgelegd dat de uitstoot van broeikasgassen moet verminderen om klimaatverandering tegen te gaan. Aansluitend op de Europese Klimaatwet is vastgelegd dat in 2050 de netto-uitstoot van broeikasgassen gereduceerd moet zijn tot nul.
Om dit te behalen streeft Nederland naar een CO_2-reductie van 55% in 2030 t.o.v. 1990 en een 100% CO_2-neutrale elektriciteitsproductie in 2050.

Energiewet
De Energiewet treedt in werking op 1 januari 2026 en vervangt de huidige Gaswet en Elektriciteitswet 1998. Het doel van deze Energiewet is het bieden van een modern en geactualiseerd ordeningskader dat de energietransitie ondersteunt en stimuleert en tegelijkertijd, bijdraagt aan het doel van een schone energievoorziening die veilig, betrouwbaar, betaalbaar en ruimtelijk inpasbaar is.

In deze wet zijn regels vastgelegd over:

- productie, levering en handel van gas en elektriciteit
- taken en rollen van netbeheerders ('systeembeheerders' in de nieuwe wet)
- uitwisseling van gegevens
- consumentenbescherming
- toezicht door het rijk en de Autoriteit Consument en Markt (ACM)

Wet Collectieve Warmte (Wcw)
De Wcw vervangt de huidige Warmtewet en treedt waarschijnlijk 1 januari 2026 in werking. Het doel van de nieuwe wet is om de ontwikkeling van nieuwe warmtesystemen zoal warmtenetten te vergemakkelijken en zo de energietransitie te bevorderen. Maar ook om betaalbaarheid, betrouwbaarheid en duurzaamheid van collectieve warmtelevering te waarborgen. Een belangrijk onderdeel van de Wcw is dat de gemeente de regie krijgt over de warmtetransitie. De gemeente krijgt bevoegdheden om warmtekavels aan te wijzen en te bepalen welke warmtebedrijven deze mogen exploiteren. Daarnaast is vastgelegd dat warmtebedrijven voor meer dan 50% in handen moeten zijn van publieke partijen en is bepaald dat tarieven voor warmte meer gebaseerd worden op de kosten van het warmtesysteem. Consumenten zij daardoor minder afhankelijk van de gasprijs. Tot slot bevat de nieuwe wet bevat ook nieuwe eisen aan leveringszekerheid en verduurzaming van collectieve warmtesystemen.

Omgevingswet
De Omgevingswet is op 1 januari 2024 in werking is getreden en daarmee zijn 26 toen bestaande wetten over de fysieke leefomgeving samengevoegd tot één wet. De wet is bedoeld om de regels over de leefomgeving te vereenvoudigen, besluitvorming te versnellen en ruimte te bieden voor maatwerk en innovatie, bijvoorbeeld via het Omgevingsplan. Voor de warmtetransitie betekent dit dat keuzes rond de verduurzaming van de gebouwde omgeving – zoals de aanleg van warmtenetten of de overstap op duurzame warmtebronnen – integraal kunnen worden afgewogen met andere ruimtelijke en milieubelangen. De Omgevingswet stimuleert daarmee een gebiedsgerichte aanpak en zorgt ervoor dat de uitvoering van het warmteprogramma aansluit bij bredere ruimtelijke en maatschappelijke opgaven. Met de inwerkingtreding van de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (zie volgende alinea), wordt het warmteprogramma een verplicht programma binnen de Omgevingswet.

Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw)
De Wgiw is erop gericht om gemeenten de bevoegdheden te geven die nodig zijn om regie te voeren in de wijk- of gebiedsgerichte aanpak van de warmtetransitie. Deze wet treedt net als de Wcw naar verwachting op 1 januari 2026 in werking. Een belangrijk instrument uit de Wgiw is de aanwijsbevoegdheid. Die biedt gemeenten de mogelijkheden om in het omgevingsplan binnen hun grondgebied gebieden aan te wijzen die overgaan op een duurzame warmtevoorziening en waar het aardgastransport dus op termijn eindigt.
Daarnaast maakt de Wgiw het warmteprogramma tot een verplicht onderdeel van de Omgevingswet. Iedere 5 jaar moet het warmteprogramma worden geactualiseerd.

Regionaal beleid
Regionale Energie Strategie (RES)
De uitwerking van het landelijke Klimaatakkoord vindt voor een groot deel op regionaal en lokaal niveau plaats. Nederland is hiervoor opgedeeld in 30 energieregio's waarin gemeenten, provincies, waterschappen en de netbeheerder samenwerken aan een Regionale Energie Strategie (RES). In RES West-Brabant werken 16 gemeenten, twee waterschappen, de provincie Noord-Brabant en Enexis samen aan de regionale koers voor elektriciteit, warmte in de

gebouwde omgeving en de benodigde energie-infrastructuur. De verplichte scope van de RES richt zich op grootschalige opwek van elektriciteit en de gebouwde omgeving (dus ook warmte). Gemeenten leggen de lokale keuzes vast in hun Transitievisievisie Warmte (TVW) en Wijkuitvoeringsplannen (WUP's).

Voor 2030 zijn de doelen:

- opwek van 2,2 TWh duurzame elektriciteit, waarvan 0,2 TWh uit innovatieve technieken en 0,5 TWh aan kleinschalige lokale opwek zoals zonnepanelen op woningen;
- 15% energiebesparing (van 5,8 naar 4,9 TWh) plus het zoveel mogelijk benutten van hernieuwbare warmtebronnen in de regio.

Regionale Structuur Warmte (RSW) – binnen RES 1.0
De RSW in West-Brabant is onderdeel van RES 1.0 en geeft de richting voor warmte op regionaal niveau. Er wordt ingezet op het verkennen van de uitbreiding van het regionale warmtenet. Drimmelen ligt in de oostzone rond het Amernet en fungeert als schakelpunt in het regionale warmtenet (met bovenlokale koppelingen, waaronder de verkenning van een oostelijke verbinding Moerdijk–Breda/Amernet).

Regionaal Plan Energiesysteem - West-Brabant Energie in Balans
Het RPE-WBEB (2025–2035) is het regionale uitvoeringskader dat voortbouwt op RES 1.0. Het eerdere gemaakte RES-bod (2,2 TWh in 2030) blijft staan. Het RPE verbreedt dit naar een integrale systeembenadering (elektriciteit, warmte, groen gas, waterstof) en legt bestuurlijke werkafspraken en programmering vast om de Klimaatwetdoelen te halen.

Het plan werkt gebiedsgericht: eerst de energievraag en het moment/plaats van gebruik bepalen en vervolgens bronnen, transport en opslag zo dicht mogelijk bij de vraag organiseren om extra infrastructuur te beperken. Daarbij geldt dat elektrificatie belangrijk is, maar niet alles elektrisch kan. Daarom worden warmtenetten, groen gas en waterstof expliciet mee geprogrammeerd om overbelasting van het elektriciteitsnet te voorkomen.

Voor het warmteprogramma fungeert het RPE als regionaal richtinggevend kader: het benoemt bovenlokale warmte-afstemming en koppelt gemeentelijke TVW/WUP's aan regionale keuzes en fasering.

Daarnaast is vastgelegd dat het energiesysteem van de toekomst aan de volgende publieke belangen moet voldoen:

- Betaalbaar en economisch krachtig
- Betrouwbaar en veilig
- Duurzaam
- Rechtvaardig en participatief
- Ruimte en milieu
- Transparante afweging belangen

Deze belangen zijn vertaald naar de volgende leidende principes:

- De verantwoordelijkheid voor de balans wordt zo laag mogelijk in het energiesysteem gelegd. Het startpunt daarbij is energiebesparing. Hierbij zijn gemeenten solidair met elkaar, om te voorkomen dat te veel lasten in een beperkt aantal gemeenten samen komen.
- De ontwikkeling van de regio wordt versterkt.
- Duurzame regionale bronnen worden optimaal benut.

- De bestaande en geplande energie-infrastructuur wordt optimaal benut.

Bestuurlijke keuzes (relevant voor warmte)

- We vormen gebiedscoalities voor het optimaal benutten van de schaarse capaciteit op het elektriciteitsnet.
- We maken procesafspraken over de bovenlokale warmteprogrammering.
- We geven prioriteit aan de stimulering van energiehubs.
- We zijn als regio solidair met de Powerport, een gebied waar veel energieprojecten bij elkaar komen die van groot maatschappelijk en economisch belang voor de gehele regio zijn. Bij iedere locatiekeuze voor de Powerport stellen wij onszelf de vraag of een deel van de ruimtevraag elders in de regio overgenomen kan worden.
- We voeren regie op de ruimtelijke verdeling van batterijparken.
- We kiezen voor kansrijke waterstofclusters.
- We voeren regie op de opschaling van groen gasproductie.

De invulling van deze keuzes zal centraal staan in een meerjarig uitvoeringsprogramma dat wordt opgesteld voor de periode 2027-2031.

Powerportregio Moerdijk

De gemeente Drimmelen is onderdeel van de Powerportregio Moerdijk. Op 11 juni 2025 is in het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving besloten dat in de Powerport-regio (van Haven- en Industrieterrein Moerdijk tot en met de Amercentrale in Geertruidenberg) circa 700 hectare wordt gereserveerd voor de energietransitie en groei van bedrijvigheid. De ruimte is nodig voor:

- Nieuwe elektriciteitsinfrastructuur (kabels/voorzieningen),
- Uitbreiding haven en industrie,
- Verduurzaming van bestaande bedrijven.

De regio is een strategisch knooppunt (water, spoor, snelwegen, buisleidingen), met energie-intensieve industrie die moet verduurzamen en aansluiting van wind op zee. Vergelijkbare opgaven spelen in andere nationale industrieclusters; het is én-én, niet óf-óf.

Het Rijk, provincie, gemeenten en waterschap werken aan één gezamenlijk plan waarin energie/economie én brede welvaart/leefomgeving in samenhang worden afgewogen.

Lokaal

Transitievisie Warmte (TVW)

De Transitievisie Warmte Drimmelen 2022–2030 is in januari 2022 vastgesteld en geeft richting aan de overstap naar een aardgasvrije gebouwde omgeving. De TVW wordt in principe eens per vijf jaar geactualiseerd. In de eerste jaren ligt de nadruk op no-regret: isoleren, ventilatie en kierdichting op orde, en waar passend de inzet van (hybride) warmtepompen, met stevige aandacht voor ontzorging en collectieve inkoop.

Kernpunten voor het warmteprogramma:

- Communicatie, participatie en ontzorging: De warmtetransitie wordt gezien als een gezamenlijke opgave. Daarom vormt dit een integraal onderdeel van de warmtransitie.
- Doel 2030: Aansluiting op de landelijke 20%-doelstelling: ca. 2.300 woningen en ca. 230 bedrijven/instellingen aardgasvrij (of aardgasvrij-ready). Dit wordt programmatisch uitgewerkt richting de volgende actualisatie (2026).
- Wijkuitvoeringsplannen (WUP's) en kansrijke buurten: Starten/opschalen in o.a. De Heerlijkheid Hooge Zwaluwe, Drimmelen Centrum, De Heerlijkheid Lage Zwaluwe, Nieuwland (Lage Zwaluwe), Kleine Schans (Terheijden), Molenpolder (Terheijden),

Zeggepolder-zuid (Terheijden) en Grienden (Lage Zwaluwe). Eerst gesprek en draagvlak, dan WUP met randvoorwaarden.
- Dorpsontwikkeling/collectieve netten: In Terheijden loopt een warmtenet op aquathermie (Traais Energie Collectief); groei en benutting van ervaringen worden actief gefaciliteerd.
- Collectieve aanpak gemeente-breed: Generieke maatregelen (isolatie, zonnepanelen, hybride warmtepompen), energieloket en ontzorging, en waar mogelijk clusteraanpak per type bebouwing.
- Rol en doorwerking: De TVW vertaalt de RES-/RSW-richting lokaal en vormt de kapstok voor WUP's; monitoring en bijsturing verlopen programmatisch.

Programma Duurzaamheid 2025
De raadsbrief schetst het overkoepelende kader (kapstok onder de Omgevingswet met uitvoeringsplan, participatie en monitoring) en verwijst naar doorwerking in de energietransitie/RES.

Uitvoeringsplan Programma Duurzaamheid 2025
Het Uitvoeringsplan Programma Duurzaamheid 2025 is de jaarlijkse uitvoeringsagenda onder het gemeentelijke duurzaamheidsprogramma. Voor warmte markeert het plan 2025 als jaarschijf waarin het 'Warmteprogramma Drimmelen' expliciet wordt opgepakt en gekoppeld aan de Brabantse RES'en en regionale trajecten. Daarmee borgt het plan dat lokale keuzes voor de gebouwde omgeving inhoudelijk en qua timing aansluiten op de regionale programmering.

Omgevingsvisie
De Omgevingsvisie Drimmelen wordt op dit moment geactualiseerd. Het huidige beleid (vastgesteld 18-11-2021) schetst op hoofdlijnen de thema's, waarden en ambities per gebied. Voor energie/warmte geeft de visie het ruimtelijke en bestuurlijke kader. Betreft de inhoudelijke keuzes en fasering wordt verwezen naar de volgende beleidsdocumenten:
- RES West-Brabant / RSW (regionale richting en 2030-ambitie voor warmtevraagreductie),
- de Transitievisie Warmte Drimmelen (2022),
- het Warmteprogramma en de WUP's (lokale uitwerking per dorp/buurt).

De visie benoemt een gebiedsgerichte aanpak met participatie. Dorpswerkgroepen leveren actieplannen aan die doorwerken in het energie-/warmtebeleid.